



▲ Café De Sabelspoort gezien vanaf de Grote Markt in 1920. Links de handel in aardewerk, glas en porselein van Johan Willems. Rechts het toenmalige hulppostkantoor. Midden in het beeld een van de vele zendmasten voor draadloze telefonie en telegrafie, waar Arnhem in die tijd vol mee stond. FOTO RIJKSDIENST VOOR HET CULTUREEL

ERFGOED

## Sabelspoort heette in de volksmond Geckenpoort

In de rubriek 'Arnhem voor eeuwig' beschrijft Peter Bloemendaal, oud-journalist van de *Arnhemsche Courant*, aan de hand van een oude foto het leven in Arnhem in vroeger dagen.

**W**anneer je vanaf de Grote Markt onder de Sabelspoort door loopt richting Rijnkade, stap je door een stukje Arnhem met een heel oude geschiedenis.

De Sabelspoort was ooit een van de vier stadspoorten die Arnhem rijk was, samen met de Janspoort, de Rijnpoort en de Velperpoort. De Sabelspoort (ook wel Eusebiuspoort genoemd) wordt voor het eerst beschreven in 1357 als onderdeel van de vestingwerken rondom de stad.

In 1454 werd de onder de poort gelegen 'kaalkelder' in gebruik genomen als gevangenis 'om daarin misdadigers ende kwaaddoeners te sluiten'. Later werd de poort ook gebruikt om krankzinnigen in op te sluiten, waardoor het gebouw in de volksmond al snel de bijnaam Geckenpoort kreeg.

Eveneens in 1454 werd voor de poort aan Rijnzijde een tolhuis gebouwd: het 'Grote Geldersche Tol'. Handelaren en boeren die hun waar in de stad wilden brengen, moesten daar eerst tol betalen. Wanneer zij aan het eind van de middag of begin van de avond de stad nog in of uit wilden, moesten ze haast maken. Bij het invalen van de duisternis ging de poort

op slot en kon niemand meer de stad in of uit. Alleen koeriers konden na sluitingstijd gebruikmaken van een poortje, het Courierspoortje, in de stadsmuur bij wat later de Eusebiusbinnensingel zou worden.

In 1642 werd de toen behoorlijk vervallen Sabelspoort gerestaureerd. Het ontwerp was van stadsbouwmeester Ariën Verhoeff. Het stevige karakter van het verdedigingswerk bleef grotendeels behouden. De torens behielden een middeleeuwse uitstraling.

De stadspoort werd in de jaren die volgden steeds meer ingesloten door huizen. In 1808 gaf koning Lodewijk Napoleon de stad Arnhem toestemming de verdedigingswerken buiten de stadsmuur te slechten. Het rondel bij de Sabelspoort verdween toen en later, bij de stadsuitbreidingen in 1829 en 1853, werd het grootste deel van de resterende verdedigingswerken gesloopt. De Sabelspoort bleef als enige van de vier poorten gespaard. Op de vrijgekomen gronden werden onder meer de Eusebiusbinnensingel, een deel van het Eusebiusplein en de Marktstraat aangelegd. De panden die de Sabelspoort flankeerden, waren er al in 1853.